

Використання форм навчальної роботи у процесі навчання математики дітей з особливими потребами

У статті висвітлюється проблема вибору і поєднання форм навчальної роботи у процесі навчання математики дітей з особливими потребами. Аналізуються колективні (колективно-фронтальна, колективно-групова, робота в парах) та індивідуальні (індивідуально-фронтальна, індивідуально-групова, індивідуальна) форми навчальної діяльності молодших школярів. Відзначаються переваги групової форми навчальної роботи над іншими.

Досліджено і визначено педагогічні умови вибору і поєднання форм навчальної роботи на уроках математики з метою організації навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими потребами в інклюзивних класах.

При виборі форм роботи необхідно враховувати умови, у яких розгортається навчальний процес. Застосовуючи диференційовано-групову, індивідуально-групову чи індивідуальну форму навчальної роботи велику роль відіграє наявність різноманітного дидактичного матеріалу, спеціального устаткування, що дозволяє індивідуалізувати процес навчання.

На вибір форми навчальної роботи впливає зміст навчального матеріалу, що може мати різні труднощі, різну новизну. При їх виборі необхідно враховувати, як вони сприяють проявові активної пізнавальної діяльності кожного учня. Необхідно брати до уваги специфіку предмету, а також реальні можливості педагога в здійсненні ефективного керівництва навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

Конкретні форми навчальної роботи надають неоднакові переваги для учнів з різними навчальними можливостями. Для подолання недоліків окремо взятих форм навчальної роботи учнів доцільно оптимально поєднувати на уроці та в системі уроків різноманітні форми їхньої роботи.

З цією метою, вибираючи і поєднуючи форми навчальної роботи на уроках математики, слід дотримуватися таких педагогічних умов: врахування змісту навчального матеріалу, характеру навчально-пізнавальної діяльності; акцентування уваги на вікові та індивідуальні особливості та потреби дітей; доцільне поєднання різних форм навчальної роботи.

Ключові слова: форми організації навчально-виховної роботи, навчання дітей з особливими потребами, навчальна діяльність, колективна, групова, фронтальна та індивідуальна форми роботи.

Постановка наукової проблеми та її значення. У «Концепції середньої загальноосвітньої національної школи України» акцентується увага на здобуванні учнями з різним рівнем розвитку і здібностей міцних і систематизованих знань на основі постійного вдосконалення навчально-виховного процесу, використанні найбільш ефективних засобів, методів, форм навчання, спрямованих на розвиток пізнавальних здібностей кожного учня.

У процесі гуманізації та підвищення якісного рівня функціонування освітнього простору країни актуальними стають питання, пов'язані з формами і змістом навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах освіти. Однією з таких форм навчання є інклюзивна форма навчання, яка забезпечує право кожної дитини навчатися в загальноосвітньому закладі за місцем проживання із забезпеченням усіх необхідних для цього умов [1, с. 4].

Сьогодні навчання розглядається як багаторольовий процес. Як відомо, в довільно сформованих класних колективах учні відрізняються між собою інтересами до вивчення окремих предметів, рівнем навчальних можливостей. Тому проблема використання різних форм роботи у навчанні на сучасному етапі займає одне з провідних місць у дидактиці.

Необхідність дослідження цього явища об'єктивно витікає з особливостей роботи сучасної школи, а саме: по-перше, з ускладнення завдань, що стоять перед нею, значного збільшення об'єму і змісту освіти; по-друге, з існуючих протиріч між прискореним зростанням об'єму наукової інформації та обмеженими строками навчання; по-третє, у зв'язку з протиріччям між індивідуальним характером засвоєння навчального матеріалу і дидактичними формами діяльності класно-урочної системи.

Сучасна початкова школа повинна шукати гнучкі форми організації навчально-виховного процесу. Урок та інші заняття не можуть лишатися незмінними, шляхи їх удосконалення різноманітні. Розробляючи структуру і методику уроку, необхідно враховувати вік учнів, їх статичне і розумове навантаження, об'єктивні можливості змісту предмету для зміни видів діяльності, специфіку підготовки школярів до деяких уроків.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Навчальна діяльність учнів у масовій школі передбачає фронтальні, індивідуальні та колективні форми її організації, дослідженню яких присвячено значну кількість наукових праць. Також її відображено і в сучасній літературі з методики початкового навчання.

Форми навчальної діяльності досліджувалися з проблемами формування знань та вмінь учнів (Я. Кодлюк, О. Я. Савченко та ін.) [3; 7], за місцем індивідуалізації та диференціації в розумовому розвитку школярів (Л. С. Бартай, В. К. Буряк, В. І. Шульдик).

Конкретні форми навчальної діяльності стали предметом дослідницької уваги багатьох сучасних педагогів (Ю. І. Мальований, А. Ф. Паламарчук, І. П. Підласий, М. М. Чередов та ін.) [6; 8; 9].

У контексті нашого дослідження значний інтерес становлять роботи Г. І. Коберник, О. Г. Лобчук, К. Ф. Нор [2; 5], в яких досліджено застосування форм навчання у старших класах.

Вивчення досвіду творчо працюючих вчителів свідчить про те, що вмиле використання форм, видів навчальної діяльності учнів у їх оптимальному поєднанні має вирішальне значення в підвищенні результативності навчально-виховного процесу.

Мета статті – виявити та узагальнити педагогічні умови вибору та поєднання форм навчальної роботи на уроках математики в інклюзивних класах; проаналізувати різні форми навчальної роботи молодших школярів та виявити їх переваги та недоліки.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Категорія «форма навчання» належить до основних у дидактиці. Як відзначають вчені, форма організації навчання як дидактична категорія означає зовнішній бік організації навчального процесу, пов'язаний з кількістю учнів, часом і місцем навчання, а також із порядком його здійснення [6].

Звичайно, ця організація залежить від вибору дидактичних методів, прийомів і засобів, розуміння цілей і завдань процесу навчання, втілення рекомендацій психологічної і педагогічної наук, зокрема дидактичних закономірностей і принципів, у практику роботи педагогів.

Навчальна, як і будь-яка інша, діяльність включає в себе мету, засоби, результат і сам процес діяльності. Мета як закон визначає спосіб і характер діяльності людини. Способи здійснення й характер навчальної діяльності школярів значною мірою детермінуються відповідним чином дібраними методами навчання (учіння). Методи навчання визначають внутрішню сутність навчально-пізнавальної діяльності учнів на конкретних етапах навчання. Сам же «спосіб існування», тобто форму навчальної діяльності, здійснюваної в умовах класно-урочної чи інших систем, що передбачають сумісне одночасне навчання групи учнів, становить характер відношень, взаємодії між ними у процесі цієї діяльності. Така взаємодія може мати колективний або індивідуальний характер. Відповідно будемо розрізняти колективну та індивідуальну форми навчальної діяльності учнів.

Колективна форма навчальної діяльності передбачає наявність спільної мети, об'єднання зусиль учнів для її досягнення і як вищий ступінь такого об'єднання – розподіл функцій і обов'язків між учасниками діяльності, співробітництво, засноване на взаємодопомозі, у процесі діяльності, а також відповідальність кожного виконавця за результати праці перед колективом.

Індивідуальна форма не вимагає наявності спільної мети діяльності; кожен її учасник працює незалежно від інших відповідно до своїх навчальних можливостей у притаманному йому темпі. Результати його роботи не позначаються на результатах роботи інших [6].

Кожну з попередньо названих форм навчальної діяльності учнів можна реалізувати по-різному. У зв'язку з цим принципово важливо розрізняти сутність форми, яка виражається в колективному чи індивідуальному характері діяльності, й зовнішні умови її реалізації. Так, колективну форму діяльності можна реалізувати в умовах групової або фронтальної (загальнокласної) роботи, а також під час роботи в парах; індивідуальну – індивідуальної, групової або фронтальної роботи. Для колективної форми в умовах групової роботи характерний розподіл учнів класу на декілька груп, кожна з яких колективно виконує конкретне навчальне завдання – однакове для всіх груп або різне. При цьому можна передбачити не лише спільну роботу учнів – членів однієї групи, а й групову взаємодію як вищий рівень такої роботи.

Колективна форма діяльності може реалізуватися й у фронтальній роботі, яка передбачає одночасне виконання спільного завдання всіма учнями класу. Організація такої спільної роботи досить складна; однією з передумов її успішного здійснення є забезпечення пошукового характеру навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Ще один різновид колективної форми навчально-пізнавальної діяльності учнів – робота в парах змінного складу. Суть її полягає в тому, що кожен учень працює по черзі з усіма учнями класу, виступаючи то в ролі вчителя, то в ролі учня. Практично це означає, що кожен член колективу працює з кожним, розв'язуючи при цьому спільне дидактичне завдання [2].

Індивідуальна форма навчально-пізнавальної діяльності в умовах фронтальної роботи передбачає виконання всіма учнями класу однакового за змістом завдання без будь-якої взаємодії між ними. Таку організацію діяльності школярів можна визначити як «роботу поряд», але не разом, наприклад під час сприймання учнями пояснення вчителя, ознайомлення з певним матеріалом із використанням підручника та інших джерел, виконання тренувальних вправ тощо. Учні класу можуть виконувати індивідуальні завдання кожен у складі певної групи, що формально утворюються за ознакою однакового для кожного учня змісту завдання. У цьому випадку має місце індивідуальна форма діяльності в умовах групової роботи.

Різновиди колективної форми: колективно-фронтальна; колективно-групова; робота у парах. Різновиди індивідуальної форми: індивідуально-фронтальна; індивідуально-групова; суто індивідуальна; індивідуальна.

Індивідуальна робота передбачає самостійне виконання учнем завдання на рівні навчальних можливостей (темпу роботи, рівня підготовки). Можлива безпосередня допомога вчителя (допомога й підбадьорювання під час самостійної роботи) і опосередкована (виконання домашнього завдання за рекомендаціями вчителя). Тому від учня вимагається певна підготовленість, самостійність, ініціативність, наполегливість, сила волі. Застосовують індивідуальну роботу за програмою, для комп'ютерного навчання, для перевірки знань. Індивідуальні заняття з книжкою нерідко відігравали вирішальну роль у формуванні особистості, її кращих якостей.

Керівництво вчителем індивідуально-відособленою роботою учнів має опосередкований характер. Важливо, щоб у процесі навчання поступово зростав рівень самостійності, ступінь підготовленості школярів до самоосвіти і самостійних творчих пошуків.

Колективно-фронтальна робота означає постановку перед класом проблемних питань або пізнавальних завдань, у вирішенні яких беруть участь усі учні: вони пропонують варіанти розв'язання, перевіряють, обґрунтовують, розвивають найбільш вдалі, відкидають неправильні. Вчитель при цьому керує колективним пошуком рішень, спрямовує пізнавальну активність учнів.

При фронтальних формах роботи можна досягнути чудових результатів саме в розвитку вміння учнів аргументовано мислити. Таким чином учні можуть і активно слухати, і ділитися з однолітками своєю думкою, своїми знаннями. При фронтальній роботі вчителі використовують завдання як репродуктивні, так і творчі. Найсуттєвішим недоліком означеної форми є складність в організації активної і корисної роботи всіх учнів класу.

Доцільне поєднання на уроці індивідуальної і фронтальної форм роботи дозволяє максимально використати переваги кожної з них.

Групова робота полягає у спільних зусиллях учнів щодо вирішення поставлених учителем завдань. Вони здійснюють планування, обговорення і вибір способів вирішення навчально-пізнавальних завдань, взаємоконтроль і взаємооцінку.

На основі аналізу літератури та практики роботи вчителів початкових класів визначаємо такі провідні ознаки групової форми роботи: спосіб організації спільної діяльності в малих групах; опосередковане керівництво та співпраця з учителем; взаємодія між учителем та учнем за принципом учитель – група співпрацюючих між собою учнів.

Встановлено, що групові форми навчальної діяльності містять у собі великі потенційні можливості впливу на результативність навчання, тому що: забезпечують безпосередній контакт між всіма учнями, що викликано об'єктивною необхідністю в спільній діяльності та суб'єктивною потребою у спілкуванні; створюють умови для реалізації можливостей особистості учня, виявлення його індивідуальності; сприяють утвердженню моральних цінностей і норм взаємодії та співпраці, привчають школярів відчувати відповідальність за свою роботу; спонукають до самостійного планування учнями пізнавальної діяльності, забезпечують внутрішню стимуляцію, рід самостійності учнів при вивченні нового матеріалу, виконання творчих завдань.

У молодшому шкільному віці колективна форма організації навчання розглядається перш за все як чинник формування навчальної діяльності, виховання пізнавального інтересу.

Підсумовуючи сказане можна зробити висновок, що добираючи форми організації навчально-пізнавальної діяльності й надаючи перевагу якійсь із них, вчитель має постійно враховувати зміст

навчального матеріалу, характер навчально-пізнавальної діяльності (репродуктивний чи продуктивний), вікові та індивідуальні особливості і потреби учнів.

Щоб правильно вибрати відповідні форми навчальної роботи, учитель повинен визначити їхні реальні можливості в досягненні цілей навчання: проаналізувати, які умови створює та або інша форма для успішного засвоєння всіма школярами знань, оволодіння уміннями і навичками, формування особистості учня, його навчально-пізнавальної діяльності.

Як відмічає І. М. Чередов, важливо виявити, які умови створює певна форма навчання для раціональної витрати навчального часу при оптимальному темпі роботи, для активізації навчальної діяльності всіх учнів, як вона сприяє розвитку їхньої самостійності, проявові ініціативи. Учитель повинен з'ясувати, чи створюється при відповідній формі емоційний настрій, що сприяє формуванню гуманістичних якостей особистості, обстановка взаємодопомоги, а також якою мірою ця форма враховує індивідуальні особливості учнів, їхні навчальні можливості. Важливо установити, які умови створює та або інша форма навчальної роботи для реалізації найбільш ефективних методів навчання на конкретному етапі уроку. Варто уважно оцінити, наскільки успішно при різних формах навчальної роботи можна планувати, здійснювати, коректувати керування навчальною діяльністю учнів, проводити оперативний і підсумковий контроль [9].

При виборі форм роботи необхідно враховувати умови, у яких розгортається навчальний процес. Застосовуючи диференційовано-групову, індивідуально-групову чи індивідуальну форму навчальної роботи велику роль відіграє наявність різноманітного дидактичного матеріалу, спеціального устаткування, що дозволяє індивідуалізувати процес навчання.

Вибір форми навчальної роботи залежить й від ланки процесу навчання. При формуванні нових знань перевага віддається сполученню фронтальної з диференційовано-груповою або індивідуально-груповою формами, можливе сполучення ланкової і фронтальної форм або активно-групової і фронтальної форм навчальної роботи.

При закріпленні й удосконалюванні знань перевагою користується ланкова форма, що поєднується з диференційовано-груповою або індивідуально-груповою формами навчальної роботи.

При повторенні навчального матеріалу поряд із фронтальною можуть застосовуватися кооперовано-групові, диференційовано-групові і індивідуально-групові форми навчальної роботи.

При перевірці виконання домашнього завдання перевага віддається диференційовано-груповій, індивідуально-груповій, ланковій формам, що поєднується з фронтальною формою навчання. При диференційовано-груповій роботі в одних учнів перевіряється виконання завдання, а інші в цей час розв'язують аналогічні задачі, приклади, роблять вправи. Потім під час фронтальної бесіди підводиться загальний підсумок. Доцільний і такий варіант побудови перевірки, при якій учні в навчальних ланках взаємно перевіряють роботу один одного, а потім при фронтальній роботі підводиться підсумок.

При виборі форм навчальної роботи необхідно враховувати, як вони сприяють проявові активної пізнавальної діяльності кожного учня, що виражається в захисті своєї думки, умінні доводити, аргументувати відповідне положення, відстоювати свою точку зору, виявляти почуття колективізму, з'ясувати неясне, допомагати товаришам при утрудненнях, планувати роботу, домагатися поставлених цілей, у здатності до самоконтролю.

Необхідно брати до уваги не лише специфіку предмету, а також реальні можливості педагога в здійсненні ефективного керівництва навчально-пізнавальною діяльністю учнів (ерудиція, здібності, уміння, навички, володіння дисципліною, бюджет часу).

Важливо пам'ятати, що конкретні форми навчальної роботи надають неоднакові переваги для учнів з різними навчальними можливостями. Вони можуть створювати як оптимальні умови для одних, так і погані для інших.

Всі умови, що створюють різні форми навчальної роботи, можна підрозділити на досить сприятливі, сприятливі, не зовсім сприятливі, несприятливі і шкідливі.

При конструюванні навчального процесу варто шукати шляхи створення гарних умов для прояву активності всіх груп учнів. Це можливо при сполученні двох форм навчальної роботи: фронтальної і диференційовано-групової. Розглянувши навчальний матеріал з усіма, учитель може вдруге його роз'яснити учням із середніми і низькими навчальними можливостями, що для останніх є непоганою можливістю з'ясувати усі незрозумілі питання. Учням із середніми навчальними можливостями теж створюються сприятливі умови для роботи, що сприяють

підвищенню їхньої активності. У цей час учні з вищими і високими навчальними можливостями, виконуючи оригінальні завдання, розширюють, збагачують свої знання, опановують нові способи діяльності і теж виявляються в сприятливих умовах, що стимулюють їхню активність, бажання учитися.

Конструюючи заняття, учитель на основі ретельного аналізу можливостей конкретних форм може підбирати їх поєднання, що забезпечують високу ефективність навчального процесу, оптимальну результативність навчальної діяльності всіх груп учнів при часі, що раціонально витрачається.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Форми навчальної роботи належать до категорій дидактики і визначаються як дидактична (зовнішня) умова розвитку учнів. Форми навчальної роботи передбачають певну взаємодію вчителя і учнів, а також учнів між собою під час уроку.

На сучасному етапі у зв'язку з вимогами особистісно зорієнтованого навчання велика увага приділяється груповим та колективним формам роботи.

Групові форми навчання на уроках математики мають ряд переваг порівняно з іншими, оскільки забезпечують безпосередній контакт між всіма учнями, сприяють виявленню їх індивідуальності; утвердженню моральних цінностей і норм поведінки. Вони дозволяють забезпечити активність кожного учня за умов розподілу запропонованого групі завдання на частини за кількістю учасників групи та налагодження системи обліку діяльності кожного учня.

Індивідуальна форма роботи – це не тільки найважливіший засіб і шлях до оволодіння кожним учнем основами наук, у ній закладена важлива мета: учні під керівництвом учителя мають навчитися працювати самостійно.

Критерієм визначення індивідуальної форми навчальної діяльності повинен бути рівень самостійності учнів, їх інтелектуальний розвиток.

Фронтальну роботу використовують на будь-якому етапі уроку. Найсуттєвішим недоліком фронтальної форми роботи є складність в організації активної і корисної роботи всіх учнів класу.

Колективна форма організації навчально-виховного процесу найбільше відповідає виховним завданням нашого суспільства, підвищує виховний та розвиваючий ефект навчання і допомагає забезпечити високий рівень освіти для всіх. У молодшому шкільному віці колективна форма організації навчання розглядається, перш за все, як чинник формування навчальної діяльності, виховання пізнавального інтересу.

Щоб організувати навчальну діяльність молодших школярів на уроці математики, вчителів необхідно: чітко визначитися у способі її організації, з'ясувати місце цієї роботи на конкретному уроці; врахувати специфіку навчального матеріалу, який вивчається; етап вивчення матеріалу; тип уроку; дібрати завдання для роботи учнів у парі; дидактичний матеріал; продумати поєднання колективних форм роботи з іншими формами організації процесу навчання.

Доцільне поєднання на уроці індивідуальної, фронтальної, групової і колективної форм роботи дозволяє максимально використати переваги кожної з них, відіграє вирішальну роль у формуванні навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів.

З цією метою вибираючи і поєднуючи форми навчальної роботи на уроках математики слід дотримуватися таких педагогічних умов: врахування змісту навчального матеріалу; врахування характеру навчально-пізнавальної діяльності; акцентування уваги на віковій й індивідуальній особливості та потреби дітей; доцільне поєднання різних форм навчальної роботи.

Під час проведення дослідження було виявлено, що доцільне поєднання різних форм роботи на уроках математики спостерігається далеко не в усіх вчителів початкових класів. Тому означена проблема потребує подальшого дослідження.

Джерела та література

1. Діти з особливими потребами в школі. Психолого-педагогічний супровід / Упоряд. О. Романова та ін. – К. : Шкільний світ, 2011.
2. Коберник Г. І., Сідоус М.І. Організація парної форми навчальної діяльності. // Поч. школа. – 1991. – № 2. – С. 20-23.
3. Кодлюк Я. Формування у молодших школярів загальнопізнавальних умінь // Поч. школа. – 1996. – №1. – С. 40-43.
4. Липова Л., Ренський С., Бондарев І. Комбінування форм навчальної діяльності залежно від типу освітнього закладу // Рідна школа. – 2002. – №2. – С. 10-12.
5. Нор К. Ф. Ефективність використання групових форм навчальної діяльності молодших школярів / Зб. Матеріалів науково-практ. конф. МДП. – Миколаїв. – 1997. – С. 72-74.
6. Подласый И. Д. Педагогика. – М. : Владос, 1999.

7. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. – К. : Абрис, 1997. – 416 с.
8. Форми навчання в школі / За ред. Мальованого Ю. І. – К. : Освіта. – 1992. – 160 с.
9. Чередов И. М. Формы учебной работы в средней школе. – М. : Просвещение, 1988. – 160 с.

Referens

1. Dity z osoblyvymy potrebamy v shkoli. Psyhologo-pedagogichnyj suprovid / Uporjad. O. Romanova ta in. – К. : Shkil'nyj svit, 2011.
2. Kobernyk G. I., Sidous M.I. Organizacija parnoi' formy navchal'noi' dijal'nosti. // Poch. shkola. – 1991. – № 2. – S. 20-23.
3. Kodljuk Ja. Formuvannja u molodshyh shkoljariv zagal'nopiznaval'nyh umin' // Poch. shkola. – 1996. – № 1. – S. 40-43.
4. Lypova L., Rens'kyj S., Bondarjev I. Kombinuvannja form navchal'noi' dijal'nosti zalezno vid typu osvitynoho zakladu // Ridna shkola. – 2002. – № 2. – S. 10-12.
5. Nor K. F. Efektyvnist' vykorystannja grupovyh form navchal'noi' dijal'nosti molodshyh shkoljariv / Zb. Materialiv naukovoprakt. konf. MDPI. – Mykolaj'v. – 1997. – S. 72-74.
6. Podlasj I. D. Pedagogika. – М. : Vlado, 1999.
7. Savchenko O. Ja. Dydaktyka pochatkovoї shkoly. – К. : Abrys, 1997. – 416 с.
8. Formy navchannja v shkoli / Za red. Mal'ovanogo Ju. I. – К. : Osvida. – 1992. – 160 с.
9. Cheredov I. M. Formy uchebnoj raboty v srednej shkole. – М. : Prosveshhenie, 1988. – 160 с.

Чосик Леся. Использование форм учебной работы в процессе обучения математике детей с особыми потребностями. В статье освещается проблема выбора и сочетания форм учебной работы в процессе обучения математике детей с особыми потребностями. Анализируются коллективные (коллективно-фронтальная, коллективно-групповая, работа в парах) и индивидуальные (индивидуально-фронтальная, индивидуально-групповая, индивидуальная) формы учебной деятельности младших школьников. Отмечаются преимущества групповой формы учебной работы над другими.

Исследования и определены педагогические условия выбора и сочетания форм учебной работы на уроках математики с целью организации учебно-познавательной деятельности детей с особыми потребностями в инклюзивных классах.

При выборе форм работы необходимо учитывать условия, в которых разворачивается учебный процесс. Применяя дифференцированно-групповую, индивидуально-групповую или индивидуальную форму учебной работы большую роль играет наличие разнообразного дидактического материала, специального оборудования, что позволяет индивидуализировать процесс обучения.

На выбор формы учебной работы влияет содержание учебного материала, который может иметь различные трудности, разную новизну. При их выборе необходимо учитывать, как они способствуют проявлению активной познавательной деятельности каждого ученика. Необходимо принимать во внимание специфику предмета, а также реальные возможности педагога в осуществлении эффективного руководства учебно-познавательной деятельностью учащихся.

Конкретные формы учебной работы предоставляют неодинаковые преимущества для учащихся с различными учебными возможностями. Для преодоления недостатков отдельно взятых форм учебной работы учащихся целесообразно оптимально сочетать на уроке и в системе уроков различные формы их работы.

С этой целью, выбирая и соединяя формы учебной работы на уроках математики, следует придерживаться таких педагогических условий: учет содержания учебного материала, характера учебно-познавательной деятельности; акцентирование внимания на возрастные и индивидуальные особенности и потребности детей; целесообразное сочетание различных форм учебной работы.

Ключевые слова: формы организации учебно-воспитательной работы, обучения детей с особыми потребностями, учебная деятельность, коллективная, групповая, фронтальная и индивидуальная формы работы.

Chosik Lesia. The Usage of the Teaching Works Forms in the Process of Teaching Mathematic the Children with Special Needs. The article examines the problem of choice and combinations the forms of the teaching works in the process of teaching mathematic the children with special needs. We analyzed collective (collective front, collective group, the work in pairs) and individual (individual front, individual group, individual) forms of the teaching activities of junior pupils. Importantly that group forms of the teaching works prevail over other forms.

The author explored and defined some pedagogical conditions of selection and combination the forms of the teaching works in the mathematics lessons with the purpose to organize the teaching and cognitive activities of the children with special needs in inclusive classes.

The choice the forms of the work must take into account the conditions in which the learning process takes place. An important role in the using of differential-group, individual group and individual forms of the teaching

works plays the availability of diverse didactic materials and special equipment which can allow individualizing the learning process.

In choosing forms of the teaching works is necessary to consider how they contribute to the manifestation of the active cognitive activity of every pupil. Also it is important to take into account the specificity of the subject and the real possibilities of the teacher in the implementation of effective leadership of teaching and cognitive activities of pupils.

Specific forms of the teaching works provide different benefits for pupils with different learning abilities. The optimal combination of various forms of the teaching works in lessons can help to overcome some shortcomings of it using in learning process.

In our opinion, if teacher chooses and combines forms of the teaching works in the mathematics lessons he should take into account the following conditions: consider the content of educational material, take into account the nature of teaching and cognitive activities; focus on age and individual characteristics and needs of all children; chose the appropriate combination of different forms of the teaching works.

Key words: forms of educational work, teaching children with special needs, learning activities, collective, group, front and individual forms of work.